

รายวิชา การงานอาชีพ

รหัสวิชา ง๒๒๑๐๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

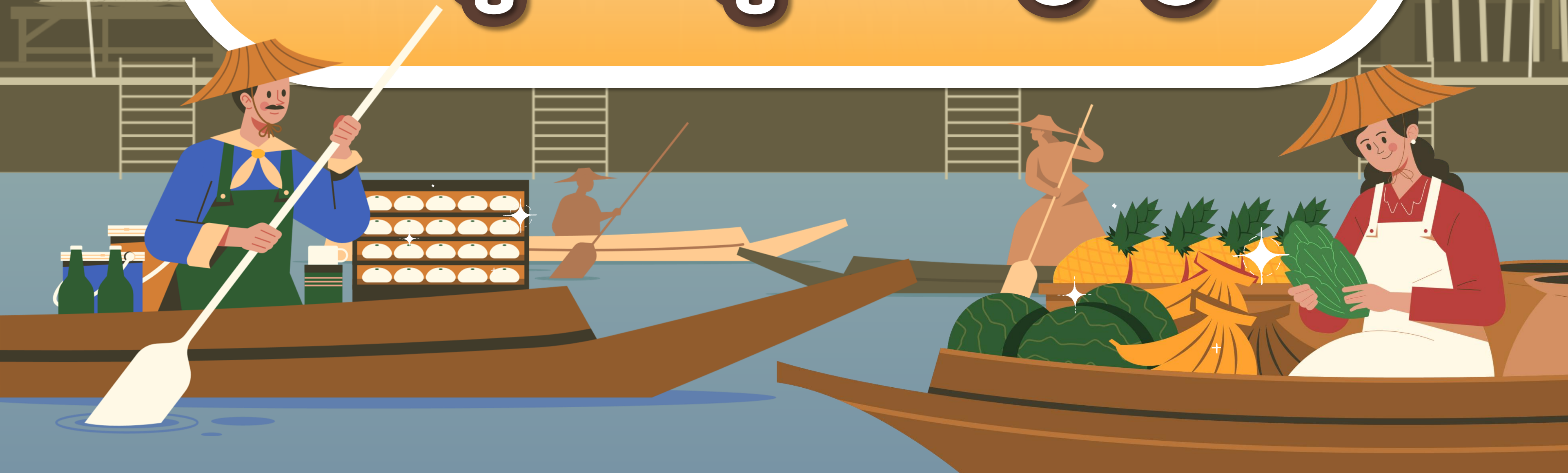
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ ภูมิปัญญาสร้างอาชีพ

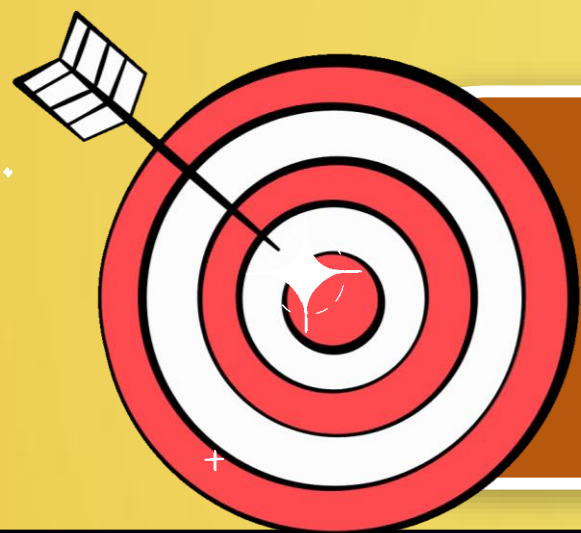
เรื่อง มารู้จักภูมิปัญญา

ครูผู้สอน ครูณภัทร กาญจนะพังคะ

มารู้จักภูมิปัญญา

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกความหมาย ความสำคัญของภูมิปัญญาได้
๒. บอกประโยชน์หรือคุณค่าของภูมิปัญญาได้
๓. เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นตนเอง

มาทนาย

ภาพปริศนา

๑. ภาพตั้งกล่าวว คือภาพอะไร
๒. ภาพตั้งกล่าววมีชื่อเสียงที่ภาคใด

୧

୨

୩

୪

୫

୬

โนรา หรือ มโนห์รา เป็นการละเล่นพื้นเมืองที่สืบทอด
กันอย่างแพร่หลายในภาคใต้

โนรา หรือ มโนห์รา

- เป็นการละเล่นที่มีทั้งการร้อง การรำ
- บางส่วนเล่นเป็นเรื่อง
- บางส่วนมีการแสดงตามคติความเชื่อที่เป็นพิธีกรรม
- ทั้งนี้โนรานั้นเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไทยลำดับที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๔)
ต่อจากนวดไทย (พ.ศ.๒๕๖๒) และโขน (พ.ศ.๒๕๖๑)
- ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้
ของมนุษยชาติจากยูเนสโก

୧

୨

୩

୪

୫

୬

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการจัดตั้งโรงเรียนแพทย์
แผนโบราณวัดโพธิ์ ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนแพทย์แผนไทยแห่งแรก

การนวดแผนไทย

- ในสมัยรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ได้ทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม มีการจัดตั้ง “โรงเรียนแพทย์แผนโบราณวัดโพธิ์”
- ถือว่าเป็นโรงเรียนแพทย์แผนไทยแห่งแรก
- ทั้งนี้หลักวิชาการแพทย์แผนไทย เป็นศาสตร์และศิลป์อีกแขนงหนึ่งที่สำคัญ
- ในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ
- เป็นภูมิปัญญาไทย ที่ได้ผ่านการบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้ของศาสตร์การแพทย์
- ในระบบการแพทย์อื่น ๆ จนพัฒนาเป็นการนวดไทยที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว
- จนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ

௧

௨

௩

௪

௫

௬

ต้มยำกุ้ง เป็นอาหารที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย
ของชุมชนเกษตรกรรมริมแม่น้ำลำคลองในภาคกลางของไทย

ต้มยำกุ้ง

- เป็นอาหารที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชุมชนเกษตรกรรมริมแม่น้ำลำคลองในภาคกลางของไทย
- ต้มยำกุ้งถือเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ด้วยสรรพคุณจากสมุนไพรที่ช่วยบำรุงร่างกาย ปรับธาตุให้สมดุล โดยเฉพาะช่วงปลายฝนต้นหนาว ซึ่งเป็นฤดูที่มีกุ้งชุกชุม
- สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนไทยเรื่องการรับประทานอาหารตามฤดูกาล และวงจรชีวิตของกุ้งแม่น้ำ

คำถามชวนคิด

ภูมิปัญญาตามความเข้าใจ
ของนักเรียน คืออะไร

ภูมิปัญญา คืออะไร

ภูมิปัญญา คืออะไร

คำว่า “ภูมิปัญญา” (Wisdom)

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญา หมายถึง

- องค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะ
- เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์
- ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ การเลือกสรร และพัฒนา
- โดยถ่ายทอด สืบต่อกันมา
- เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย
- ภูมิปัญญาของไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน ทั้งด้านเกษตรกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรม และภาษา

ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง

- องค์ความรู้และความสามารถร่วมกันของคนไทย
- เกิดจากการหลอมร่วมกันของทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ
- เกิดเป็นประสบการณ์ที่ถ่ายทอด สืบสานต่อกันมา
- ผ่านกระบวนการเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาต่อยอด จากรุ่นสู่รุ่นของคนไทย
- เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ร่วมกัน แก้ไขปัญหาวิถีชีวิตคนไทยให้สอดคล้องกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง

- ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ พื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้านหรือประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น
- เป็นความรู้ของชาวบ้านที่ได้เรียนรู้และได้สั่งสมประสบการณ์ของบุคคล
- มีการสืบทอดความรู้ความสามารถกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม
- การเรียนรู้มาทางตรงคือได้รับประสบการณ์เอง
- ส่วนความรู้ทางอ้อมเป็นการเรียนรู้จากผู้ใหญ่อาศัยการจดจำนำมาใช้
จึงเป็นลักษณะของความรู้ที่สะสมและได้สืบทอดกันมา

เพื่อนคู่คิด

สื่อวีดิทัศน์ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

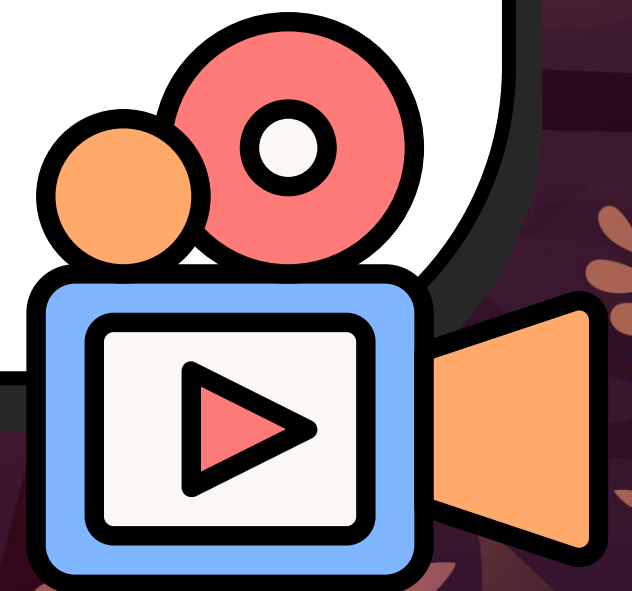
ขอขอบคุณสื่อวีดิทัศน์ : โหนดทิ้ง | กระเป๋าแพะชั้นระดับปริ๊มม

จากเส้นใยตาลเมืองสทิงพระ

เผยแพร่โดย : เพื่อนคู่คิด

วันที่เผยแพร่ : ๓๐ ตุลาคม ๒๕๖๘

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=CYVnH7s-VH8>

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

๑. สร้างความภาคภูมิใจและเกียรตินิยมแก่คนไทย
๒. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น พระมหากษัตริย์ไทย
ทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น
มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

๓. สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน
๔. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย
๕. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

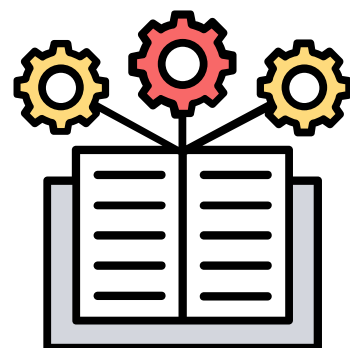
จับฉลาก หาคุณค่าภูมิปัญญา

๑. ครูให้นักเรียนจับกลุ่ม ๆ ละ ๓-๖ คน ไม่เกิน ๖ กลุ่ม
๒. ครูให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลากว่าได้หัวข้อใดเพื่อหาข้อมูลดังต่อไปนี้
 - ๒.๑ ชื่อภูมิปัญญา
 - ๒.๒ อธิบายลักษณะของภูมิปัญญานั้นให้เข้าใจพอสังเขป
 - ๒.๓ ประโยชน์หรือคุณค่าภูมิปัญญา ได้แก่อะไรบ้าง

กิจกรรม

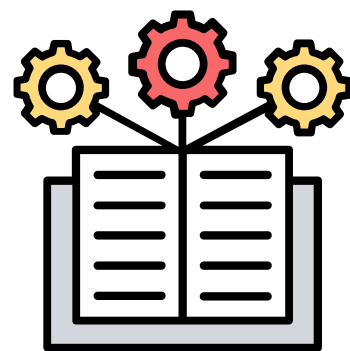

บัตรกิจกรรม

๑. ครูให้นักเรียนจับกลุ่ม ๆ ละ ๓-๖ คน ไม่เกิน ๖ กลุ่ม เพื่อให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับฉลาก “มารู้คุณค่าภูมิปัญญาถิ่น” ว่าได้หัวข้อใดเพื่อหาข้อมูลดังต่อไปนี้

- ชื่อภูมิปัญญา
- อธิบายลักษณะของภูมิปัญญานั้นให้เข้าใจพอสังเขป
- ประโยชน์หรือคุณค่าภูมิปัญญา ได้แก่อะไรบ้าง

บัตรกิจกรรม

๒. เมื่อแต่ละกลุ่มได้รับหัวข้อภูมิปัญญาแล้ว ให้แต่ละกลุ่มค้นคว้าข้อมูลและร่วมกันแสดงความคิดเห็นในกลุ่มตามใบงานที่ ๑ เรื่อง มารู้จักภูมิปัญญา ที่ครูแจกให้ทุกคน โดยใช้เวลาทำกิจกรรมดังกล่าว ๑๕ – ๒๐ นาที

๓. ครูคอยเดินสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนระหว่างทำกิจกรรมรวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำในการทำกิจกรรมดังกล่าว

กิจกรรมจับฉลาก หาคคุณค่าภูมิปัญญา

ชื่อภูมิปัญญา

อธิบายลักษณะของภูมิปัญญานั้นให้เข้าใจพอสังเขป

ประโยชน์หรือคุณค่าภูมิปัญญานี้ ได้แก่อะไรบ้าง

ความคิดรวบยอดของกลุ่มต่อความรู้สึกรู้สึกหรือมีความคิดเห็นอย่างไรกับภูมิปัญญานี้

ใบงานที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง ภูมิปัญญาสร้างอาชีพ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง มารู้จักภูมิปัญญา
รายวิชา การงานอาชีพ ๔ รหัสวิชา ง๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ความหมายของภูมิปัญญา และภูมิปัญญาไทย

๑. คำว่า “ภูมิปัญญา” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” นั้น ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญา หมายถึง

๒. จงสรุปความหมายของ ภูมิปัญญาไทย คือ

๓. จงสรุปความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

๔. ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ได้แก่อะไรบ้าง

ใบงานที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

สามารถดาวน์โหลดใบงานและใบความรู้ได้ที่ www.dltv.ac.th

ใบงานที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ความหมายของภูมิปัญญา และภูมิปัญญาไทย

๑. คำว่า “ภูมิปัญญา” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” นั้น ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญา หมายถึง

.....

๒. จงสรุปความหมายของ ภูมิปัญญาไทย คือ

.....

๓. จงสรุปความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ

.....

๔. ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย ได้แก่อะไรบ้าง

.....

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง ภูมิปัญญาสร้างอาชีพ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง มารู้จักภูมิปัญญา
รายวิชา การงานอาชีพ ๔ รหัสวิชา ง๒๒๑๐๒ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ความหมายของภูมิปัญญา และภูมิปัญญาไทย

คำว่า “ภูมิปัญญา” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” นั้น ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถและทักษะซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้เลือกสรร ประแต่ง พัฒนา ถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาของไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน ทั้งด้านเกษตรกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรมและภาษา

“ภูมิปัญญาไทย” ตามความหมายจาก โครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (๒๕๖๐ : ออนไลน์) คือ ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตผลงานของบุคคลอันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนา ปรับปรุง และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๘ : ๖-๗) ยังนิยามคล้ายคลึงกันไว้ว่า องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประแต่ง พัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมตามยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้และความสามารถร่วมกันของคนไทย เกิดจากการหลอมร่วมกันของ ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ โดยจะเป็นประสบการณ์ที่ถ่ายทอด สืบสานต่อกันมาผ่าน กระบวนการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาต่อยอด เติบโต เลือกรสชาติต่อเนื่องกันจากรุ่นสู่รุ่นของคนไทย โดยภูมิปัญญาไทยเกิดขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ร่วมกัน แก้ไขปัญหาวิถีชีวิตคนไทยให้สอดคล้องกับยุคสมัย

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแก้ไขปัญหาและตอบสนอง ความต้องการของคนไทยที่ถูกกลั่นกรองจากประสบการณ์ ผ่านการปรับปรุงและพัฒนา จนสามารถถ่ายทอด ให้แก่ชนรุ่นหลังสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Local Wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาพื้นบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” มีผู้ให้นิยามมากมาย ซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ภาษาอังกฤษใช้คำว่า (Local Wisdom) ซึ่งถือเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งและมีความหมายด้วยกันหลากหลายความหมาย คือ พื้นเพรากฐานของความรู้ ชาวบ้านหรือประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น เป็นความรอบรู้ของชาวบ้านที่ได้เรียนรู้และได้สั่งสมประสบการณ์ ของบุคคล มีการสืบทอดความรู้ความสามารถกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม การเรียนรู้มาทางตรงคือได้รับ

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

สามารถดาวน์โหลดใบงานและใบความรู้ได้ที่ www.dltv.ac.th

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ความหมายของภูมิปัญญา และภูมิปัญญาไทย

คำว่า “ภูมิปัญญา” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Wisdom” นั้น ทางกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึง ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถและทักษะซึ่งเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนา ถ่ายทอด สืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาของไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน ทั้งด้านเกษตรกรรม ศิลปกรรม วรรณกรรมและภาษา

“ภูมิปัญญาไทย” ตามความหมายจาก โครงการสารานุกรมสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (๒๕๖๐ : ออนไลน์) คือ ความรู้ ความสามารถ ทักษะและเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตผลงานของบุคคลอันเกิดจากการสะสมองค์ความรู้ทุกด้านที่ผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนา ปรับปรุง และเลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหา และพัฒนาชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๘ : ๖-๗) ยังนิยามคล้ายคลึงกันไว้ว่า องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมตามยุคสมัย

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้และความสามารถร่วมกันของคนไทย เกิดจากการหลอมร่วมกันของทักษะ ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ โดยจะเป็นประสบการณ์ที่ถ่ายทอด สืบสานต่อกันมาผ่านกระบวนการเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาต่อยอด เติมแต่ง เลือกรสรมาท่อนเนื่องกันจากรุ่นสู่รุ่นของคนไทย โดยภูมิปัญญาไทยเกิดขึ้นเพื่อบ่มเน้นการพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ร่วมกัน แก้ไขปัญหาวิถีชีวิตคนไทยให้สอดคล้องกับยุคสมัย

กล่าวโดยสรุป ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และทักษะในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของคนไทยที่ถูกกลั่นกรองจากประสบการณ์ ผ่านการปรับปรุงและพัฒนา จนสามารถถ่ายทอดให้แก่ชนรุ่นหลังสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Local Wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาพื้นบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” มีผู้ให้นิยามมากมาย ซึ่งสามารถรวบรวมได้ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ภาษาอังกฤษใช้คำว่า (Local Wisdom) ซึ่งถือเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งและมีความหมายด้วยกันหลากหลายความหมาย คือ พื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้านหรือประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น เป็นความรอบรู้ของชาวบ้านที่ได้เรียนรู้และได้สั่งสมประสบการณ์ของบุคคล มีการสืบทอดความรู้ความสามารถกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม การเรียนรู้มาทางตรงคือได้รับประสบการณ์เอง ส่วนความรู้ทางอ้อมเป็นการเรียนรู้จากผู้ใหญ่อาศัยการจดจำนำมาใช้ จึงเป็นลักษณะของความรู้ที่สะสมและได้สืบทอดกันมา

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖) ได้นิยามภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า ชุดความรู้ที่เกิดจากสติปัญญาของคนในท้องถิ่น และมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น จะไม่เหมือนกันเพราะถูกสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน

สามารถ จันทรสุรย์ (๒๕๓๖) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า องค์ความรู้หรือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือจากผู้ใหญ่และสั่งสมประสบการณ์เพื่อสืบต่อกันมา สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาคำถามดำเนินวิถีชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างทันสมัย

โดยสรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผลผลิตทางปัญญาประกอบด้วย องค์ความรู้ และทักษะของคนในท้องถิ่นที่ถูกสร้างขึ้นมามาเพื่อแก้ไขปัญหาคำถาม และตอบสนองความต้องการทางด้านความเป็นอยู่และทางด้านจิตใจของคนในท้องถิ่น ส่งผลถึงความผาสุกในชีวิตและความสงบสุขของคนในท้องถิ่น

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

๑. สร้างความภาคภูมิใจและเกียรติภูมิแก่คนไทย คนไทยในอดีตมีความสามารถเป็นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์มากมาย และถือได้ว่าเป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ เช่น คนไทยมีอักษรเป็นของตนเองมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย และพัฒนาสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันที่มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน วรรณกรรมไทยมีความไพเราะ เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมไปถึงภูมิปัญญาไทยด้านอาหารที่มีรสชาติอร่อยเป็นที่ถูกใจของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และสามารถป้องกันโรคได้ด้วย เช่น ตะไคร้ ขิง ข่า เป็นต้น ภูมิปัญญาไทยที่มีชื่อเสียงยังมีอีกมากมายไม่สามารถยกมากล่าวได้หมด นี่เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น

๒. ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่น มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ทรงปกครองประชาชนด้วยความเมตตา แบบพ่อปกครองลูก ผู้ใดประสบความเดือดร้อนสามารถตีระฆังเพื่อขอความช่วยเหลือ พระนเรศวรมหาราช พระองค์ทรงใช้ภูมิปัญญาของพระองค์เองในการทรงกระทำยุทธหัตถีจนชนะข้าศึก ทำให้สามารถประกาศอิสรภาพชนะข้าศึกศัตรูได้

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

๓. สร้างความสมดุลระหว่างคนในสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในเรื่องของการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่คน สังคมและธรรมชาติ เช่น ในการรักษาป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ได้ประยุกต์ให้มีประเพณีการบวชป่า เพื่อให้คนเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่คู่กับท้องถิ่น

๔. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย แม้ว่าความรู้สมัยใหม่ จะหลั่งไหลเข้ามามากมาย แต่ภูมิปัญญาไทย ก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น การรู้จักนำเครื่องดนตรีมาติดตั้งกับเรือ ใส่ใบพัด เป็นหางเสือ ทำให้เรือสามารถแล่นได้เร็วขึ้น เรียกว่า เรือหางยาว การรู้จักทำการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถฟื้นฟูธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์เพื่อทดแทนสภาพเดิมที่ถูกทำลายไป

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

๕. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ในสังคมไทยประกอบไปด้วยบุคคลที่นับถือศาสนาหลากหลาย เช่น พุทธศาสนา คริสต์ อิสลาม เป็นต้น แต่โดยส่วนใหญ่คนไทยนับถือศาสนาพุทธ โดยได้นำหลักธรรมคำสอนของศาสนา มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความอดทน ให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ทั้งหมดนี้สืบเนื่องมาจากหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่คนไทยนับถือ เป็นการใช้ภูมิปัญญาในการประยุกต์นำเอาหลักธรรมคำสอนของศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างภูมิปัญญา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การถ่ายทอด ความรู้ดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง “มารู้จักภูมิปัญญา”

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชน ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ป่าชายเลนที่ทอดยาวไปตามชายฝั่งอ่าวบางขุนไทร ป่าชายเลนกว่า ๖,๐๐๐ ไร่ บริเวณภาคกลางหรือก้นอ่าวไทย ผืนป่าและชายฝั่งทะเลแห่งนี้เป็น “แหล่งผลิตหอยแครงที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย” และอาจกล่าวได้ว่าเป็นแหล่งเพาะพันธุ์หอยแครงตามธรรมชาติแหล่งสุดท้ายที่เหลืออยู่ ชาวบ้านในตำบลบางขุนไทรจะเก็บหอยด้วยมือและกระดานถีบ ซึ่งคือตัวแทนเครื่องมือหากินของชาวบ้านที่สะท้อนถึงความเคารพและเป็นมิตรกับธรรมชาติ เก็บเกี่ยวผลผลิตด้วยมือเปล่าไม่ใช้เครื่องจักรใด ๆ และรบกวนธรรมชาติให้น้อยที่สุด การเก็บหอยด้วยมือเปล่าและกระดานถีบ เป็นภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ส่งผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้อยู่คู่กับท้องถิ่นและสังคมไทย ช่วยให้ชาวบ้านสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน

จากที่ได้กล่าวไปจะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาไทยเป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ช่วยอำนวยความสะดวกและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของประชาชนในสังคม ดังนั้นเราควรช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาไทย รวมถึงถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติเพื่อให้ภูมิปัญญาไทยอยู่คู่กับสังคมตลอดไป

สรุปบทเรียน

คุณค่าของภูมิปัญญาไทย

๑. เป็นภูมิปัญญาที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบสานและต่อยอด
๒. เพราะเป็นการสะสมภูมิปัญญาประจำถิ่นที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ
๓. สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนมาอย่างยาวนาน
๔. จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

“มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (๑)”

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบความรู้ที่ ๑

เรื่อง “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม”

สามารถดาวน์โหลดใบงานและใบความรู้ได้ที่ www.dltv.ac.th

